

мок. Підвищення якості підготовки спеціалістів як умови збереження статусу на ринку освітніх послуг можна вважати ключовою проблемою кожного ВНЗ.

Висновки

Тенденції, що складаються в досліджуваних ВНЗ, динаміка їх діяльності дають підстави для вироблення певних рекомендацій, у тому числі й щодо доцільності впровадження інноваційно-логістичного підходу в навчально-науково-виробничому комплексі. Розробка й упровадження виваженої інноваційно-інвестиційної політики держави та регіонів дозволить розвивати вищі навчальні заклади як своєрідні центри інноваційного росту, своєрідні логістичні посередники, навколо яких повинні концентруватися зусилля освітніх закладів, суб'єктів підприємницької діяльності, інституцій ринкової та соціальної інфраструктури, елементів громадянського суспільства, органів державної влади та органів місцевого самоврядування з відповідними фінансовими, матеріальними та інформаційними потоками.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Шумпетер И. Теория экономического развития: исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита и цикла конъюнктуры / И. Шумпетер. - М. : Прогресс, 1982. - 455 с.

2. Хансен А. Экономические циклы и национальный доход / А. Хансен. - М. : Экономика, 1997. - 528 с. - (Серия "Экономическое наследие". - Т. I-II сборника "Классики кейнсианства").

3. Черваньов Д. М. Менеджмент інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств України / Д. М. Черваньов, Л. І. Нейкова. - К. : Т-во "Знання", КОО, 1999. - 514 с.

4. Ілляшенко С. М. Інноваційний розвиток ринкових можливостей вітчизняних підприємств в умовах перехідного періоду / С. М. Ілляшенко // Економіка. Фінанси. Право. - 1999. - № 9. - С. 4-6.

5. Амітан В. Н. Логістизація процесів в організаційно-економічних системах : [монографія] / В. Н. Амітан, Р. Р. Ларіна, В. Л. Пілюшенко. - Донецьк : Юго-Восток, 2003. - 72 с.

6. Чухрай Н. Інновації та логістика товарів / Н. Чухрай, Р. Патора. - Львів : Вид-во національного ун-ту "Львівська політехніка", 2001. - 262 с.

7. Закон України "Про освіту" № 1060-XII зі змінами від 11 червня 2008 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.osvita.org.ua/pravo/law00>.

8. Соціально-економічний розвиток регіонів України за 2009 рік / Офіційний сайт Держкомстату України [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

© П. Дудкін, О. Дудкіна

УДК 332:338.2

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА МІСТА

СЛИЗАВЕТА ЖДАНКО,

кандидат економічних наук, старший науковий співробітник відділу економіко-правових проблем містознавства Інституту економіко-правових досліджень НАН України, м. Донецьк

У статті розглянуто сучасний стан, узагальнено особливості та проблеми функціонування житлово-комунального господарства, зокрема теплового господарства м. Донецька, визначено основні напрями підвищення ефективності господарювання підприємств комунального сектора економіки та в цілому перспективи розвитку житлово-комунального господарства країни.

Ключові слова: житлово-комунальне господарство, місто, державно-приватне партнерство, комунальне підприємство, господарювання.

Постановка проблеми. Одним із соціально значущих секторів міської економіки є житлово-комунальний комплекс (ЖКК), який суттєво впливає і багато в чому визначає розвиток усього міського господарства. Кризовий стан житлово-комунального господарства (ЖКГ) України, недосконалість процесів тарифоутворення на послуги підприємств сфери, тарифної політики, низька якість житлово-комунальних послуг, недосконалість законодавчої бази, що регламентує відносини у сфері ЖКГ, енергетична неефективність житлового фонду та комунальної інфраструктури, невідповідність відносин у сфері ЖКГ змінам в економіці держави та відсутність їхньої інтегрованості в систему ринкових відносин унаслідок надзвичайної соціаль-

ної значущості, а отже, політизованості галузі є предметом пильної уваги й активного аналізу вчених, аналітиків, керівництва підприємств, владних структур, засобів масової інформації.

Незважаючи на заходи з реформування ЖКГ, комунальні підприємства працюють на межі галузевої кризи, в умовах економіки дефіциту. Упроваджені на регіональному рівні програми реформування та розвитку ЖКГ не дають очікуваних результатів, оскільки галузь не має можливості та ресурсів для розвитку [1, с. 5]. Одним із основних результатів неефективного функціонування житлово-комунальної сфери є зростання збитковості підприємств, які надають послуги ЖКГ. Так, протягом 2009 р. підприємства галузі отри-

мали збитки в сумі 1930,2 млн грн, що на 27,5 % перевищує відповідний показник 2008 р. При цьому найбільших збитків зазнали підприємства комунальної теплоенергетики (968,8 млн грн). Зношення основних фондів консервує витрати палива на виробництво теплової енергії на стабільно високому рівні, що становить у середньому по економіці 169,2 кг умовного палива за 1 Гкал тепла [2].

У таких умовах потребують подальшого системного розвитку питання методологічного й методичного забезпечення тарифної політики й ціноутворення, формування фінансової бази підприємств ЖКГ та інші економіко-правові аспекти підвищення ефективності функціонування галузі, а також визначення перспективних напрямів розвитку як у цілому ЖКГ, так і в розрізі його основних підгалузей, зокрема теплового господарства.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Теоретико-методичним питанням реформування й формування недержавного сектора ЖКГ на рівні держави та регіону, оцінки економічної та соціальної ефективності функціонування та технічного стану ЖКГ присвячено наукові праці Г. Волинського, З. Герасимчука, Н. Хвищуна [3; 4]. У системі міського комплексу теоретичні й методологічні аспекти вдосконалення організації виробництва й реалізації житлово-комунальних послуг розглянуто в дослідженнях вітчизняних та російських науковців Т. Качали, О. Молчанової, У. Письменної, В. Полуянова [1; 5 - 7], що присвячені визначенню основних контурів розвитку ЖКГ міст в сучасних умовах, проблем тарифоутворення та перспектив формування ефективної тарифної політики підприємствами з надання житлово-комунальних послуг з урахуванням державної політики в цій сфері. Вагомий внесок у дослідження економіко-правових особливостей розвитку ЖКГ й підприємств галузі зроблено вченими-економістами та юристами С. Білою, О. Русановим, Г. Солодухіним [8 - 10].

Метою статті є визначення передумов й основних напрямів забезпечення розвитку ЖКГ міста, зокрема теплового господарства, за рахунок підвищення ефективності функціонування комунальних підприємств.

Виклад основного матеріалу. Стабільне тепlopостачання як одна з найважливіших складових сфери життєзабезпечення має бути одним із пріоритетів держави. Як свідчить аналіз статистичних даних, практики господарювання та звітності тепlopостачальних підприємств, саме ця підгалузь ЖКГ України є найбільш проблемною, що обумовлено надзвичайною збитковістю діяльності, технічною стагнацією підприємств, обмеженістю й неефективністю бюджетного фінансування сфери, низькою економічною ефективністю діючих форм господарювання, нерозвиненістю сучасних форм ефективного управління житлом і підприємствами ЖКГ, відсутністю єдиної технічної політики розвитку житлової комунальної інфраструктури. Про найгостріші проблеми в тепловому господарстві свідчать такі дані: у регіонах України на початок 2009 р. найбільша частка застарілих та аварійних теплових мереж комунальної теплоенергетики припадала на Харківську - 13,2 %, Одеську - 10,8 %, Донецьку - 8,6 %, Сумську - 4,8 %, Львівську область - 4,5 %, а також АРК - 5,5 % та м. Київ - 6,7 % і м. Севастополь - 6,6 %. Критична ситуація щодо частки фізично та морально зношених низькоефективних котлів із терміном експлуатації понад 20 років склалася в м. Києві - 3,7 %, АРК - 4,6 % та в областях: Донецькій - 10,9 %, Дніпропетровській - 10,4 %, Львівській - 6,5 %,

Харківській - 5,7 %, Полтавській - 4,8 %, Луганській - 4,6 %, Волинській - 4,2 %, Київській - 4,2 %, Чернігівській - 3,9 %, Закарпатській - 3,6 % [11, с. 98].

Отже, сьогодні нагальною потребою стає визначення перспектив ефективного розвитку теплоенергетики та підприємств цієї стратегічної підгалузі ЖКГ України. Підвищення надійності та якості послуг тепlopостачання потребує проведення робіт для заміни фізично й морально застарілих котлів, зношених теплотрас, прокладання нових сучасних типів трубопроводів із попередньою теплоізоляцією, упровадження нового обладнання й технологій, що потребують значного обсягу фінансування не тільки за рахунок власних коштів підприємств і бюджетного фінансування, а й залучення приватних інвестицій. У зв'язку із цим пріоритетні напрями розвитку теплового господарства міста можна узагальнити в 4 групах основних цілей:

- 1) мінімізація споживання газу, електроенергії підприємствами тепlopостачання, економне використання виробленої теплової енергії (зменшення втрат);
- 2) оптимізація процесів тарифоутворення, тарифної політики та підвищення якості послуг, що надаються підприємствами підгалузі;
- 3) забезпечення інвестиційної привабливості підгалузі;
- 4) упровадження інноваційних технологій.

При цьому потенційні **основні шляхи досягнення** перерахованих цілей можна згрупувати в:

1. *Організаційно-технологічні заходи*, включаючи:

1.1. *Зменшення існуючих утрат у системі тепlopостачання*, що вимагає реконструкції житлового фонду, енергозберігаючих технологій при ремонті внутрішньобудинкових систем тепло-, водопостачання, конструкції будівель.

1.2. *Зменшення існуючих утрат тепла при транспортуванні*, зокрема за рахунок застосування ізоляції з пінополіуретану (далі - ППУ). Деякі кроки в означених напрямках уже зроблено окремими комунальними підприємствами, що дозволило продемонструвати ефективність зазначених заходів. Так, використання з 2006 р. ізоляції з ППУ комунальним комерційним підприємством Донецької міської ради "Донецькіськтепломережа" (далі - ККП "Донецькіськтепломережа"), частка якого на ринку тепlopостачання м. Донецька складає 85 %, дозволило за рахунок скорочення втрат тепла в тепломережах з 13,5 % до 5,5 % значно зменшити споживання природного газу для реалізації тепла споживачам та, як наслідок, збільшити подачу теплової енергії (залежно від температури повітря на 1000 п. м. трубопроводів $\varnothing$ 100 мм скорочення споживання природного газу може досягати до 31 тис. м³). Також одним із пріоритетних напрямів реконструкції системи тепlopостачання є перехід від існуючої чотиритрубною системи тепlopостачання до двотрубною системи з установкою індивідуальних теплових пунктів (далі - ІТП) у кожній будівлі. ІТП працює в автоматичному режимі й дозволяє досягти значної економії в заробітній платі обслуговуючого персоналу. У довгостроковій перспективі необхідно реконструювати системи тепlopостачання міста з установкою ІТП, що призведе до зниження собівартості теплової енергії на 12 %. Застосування ІТП сприятиме переходу режиму роботи котелень "за рівнем виробництва" в режим "за рівнем споживання". При цьому середня вартість монтажу ІТП на одну будівлю складає 90-100 тис. грн.

1.3. *Продовження впровадження енергозберігаючих заходів*. Сьогодні в Україні впроваджується державна цільова Програма модернізації комунальної

теплоенергетики та Порядок підготовки регіональних програм модернізації систем теплопостачання, які забезпечили принципово новий якісний рівень процесу підготовки регіональних програм модернізації систем теплопостачання, схем теплопостачання населених пунктів та інвестиційних проектів. Розробка й реалізація відповідних регіональних програм і проектів також відбувається майже в усіх областях і в близько 300 містах України. Кожне з підприємств підгалузі реалізує заходи власних програм енергозбереження, керуючись відповідними положеннями чинного законодавства в цій сфері: Законів України "Про Загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2004-2010 роки" від 24.06.2004 р. № 1869-IV, "Про теплопостачання" від 02.06.2005р. № 2633-IV, "Про енергозбереження" від 01.07.1994 р. № 74/94-ВР. Проте в 2010-2011 рр., як і в попередні роки, підприємства ЖКГ не можуть розраховувати на бюджетне фінансування енергозберігаючих програм. Проблема в цій сфері традиційна для галузі в цілому й полягає в тому, що: з одного боку, існуючі правила формування тарифів на послуги тепло-, водопостачання, водовідведення і тривалість процедури їх затвердження й прийняття не дозволяють акумулювати комунальними підприємствам власні кошти в достатній кількості для фінансування енергозберігаючих програм. З іншого боку, результатом постійного й непрогнозованого підвищення цін на енергоносії стає отримання комунальними підприємствами з року в рік значних збитків, що, у свою чергу, обумовлює відсутність умов для залучення приватного капіталу у сферу надання комунальних послуг і демонструє виняткову "інвестиційну непривабливість" практично всіх підгалузей ЖКГ України. Так, окремі факти передавання комунальних підприємств з надання послуг теплопостачання в концесію дозволяють констатувати недосконалість/відсутність законодавчої бази й діючих ефективних механізмів залучення приватних інвестицій та забезпечення поворотності банківських кредитів, спрямованих на підвищення енергоефективності.

Вирішення зазначених проблем за рахунок реалізації вказаних перспективних напрямів модернізації теплового господарства міста дозволить зменшити встановлену теплову потужність → зменшити необхідну кількість теплонавантаження → скоротити експлуатаційні витрати на утримання та обслуговування трубопроводів → зменшити витрати на підтримку в робочому стані існуючого устаткування підприємств та об'єктів теплового господарства, а також капітальні вкладення на його реконструкцію та модернізацію. При виборі фінансування реалізації перерахованих організаційно-технологічних заходів слід поєднувати кошти державного, обласного, міського бюджетів, власні кошти підприємства, кредити банків (включаючи оцінку можливостей та ефективності залучення коштів ЄБРР).

II. Економічні заходи.

2.1. Оптимізація тарифної політики підприємств ЖКГ, зокрема, за рахунок забезпечення збалансованості тарифів на послуги теплопостачання, їх пропорційності щодо підвищення цін на енергоносії, матеріали, послуги, підвищення заробітної плати та ув'язування з платоспроможністю населення; перехід підприємств із надання послуг теплопостачання на розрахунки зі споживачами за двоставковими тарифами; включення інвестиційної складової тощо.

Витрати підприємств, що надають послуги тепло-,

водопостачання, водовідведення, а відповідно й собівартість їх послуг постійно зростають, що обумовлено саме перманентним збільшенням цін на енергоресурси. Зокрема, ціна природного газу за 2008 р. зросла з 1 282,7 грн/тис.м³ до 1 857,3 грн/тис.м³. З січня 2009 р. ціна природного газу зросла до 2 570,70 грн/тис.м³, проте в березні 2009 р. НАК "Нафтогаз України" "заднім числом" було збільшено вартість природного газу, який спожито комунальними підприємствами з 1 до 12 січня 2009 р., до 2 861,6 грн/тис.м³, а з травня 2009 р. ціна цього ресурсу склала 2 619,19 грн/тис.м³.

Аналогічні цінові тенденції притаманні й електроенергетиці: за 2008 р. ціна на електричну енергію для комунальних підприємств зросла з 0,5927 грн за кВт/год до 0,7015 грн за кВт/год. У період з 01.11.2008 р. до 01.11.2009 р. у зв'язку з економічною кризою було введено мораторій на підвищення ціни на електроенергію для підприємств ЖКГ. У жовтні 2009 р. ціну на електроенергію для комунальних підприємств було збільшено до 0,7282 грн за кВт/год., у листопаді - до 0,7356 грн за кВт/год., у грудні - до 0,7525 грн за кВт/год. За I півріччя 2010 р. ціна на електроенергію зросла з 0,7525 грн за кВт/год. у січні до 0,8200 грн за кВт/год. у червні.

З 01.01.2009 р. удвічі зросла ціна на послуги водопостачання й водовідведення (з 2,04 грн/м³ до 4,92 грн/м³), що також негативно вплинуло на збільшення витратної частини підприємств із теплопостачання.

Динаміку фактичної собівартості та діючих тарифів на послуги теплопостачання в м.м. Київ, Донецьк, Івано-Франківськ, Севастополь за листопад 2008 р. - липень 2010 р. наведено в табл. 1. Простежується тенденція до неухильного збільшення фактичної собівартості цього виду послуг та відповідного скорочення рівня відшкодування затвердженими тарифами фактичної собівартості послуги теплопостачання (за винятком м. Києва), підвищення з початку 2009 р. тарифів на цю послугу для всіх видів споживачів.

В умовах обмеженого бюджетного фінансування підгалузі органами місцевого самоврядування задля стримування зростання тарифів для населення протягом багатьох років використовується практика перекладання частини витрат з виробництва послуг на комерційних споживачів. Так, як свідчать дані табл. 1, протягом 2008-2010 рр. тарифи на послуги теплопостачання для комерційних споживачів у кожному з проаналізованих міст значно перевищували тарифи для населення. Найбільшу різницю в розмірі тарифів зафіксовано в м. Севастополь - від 4 разів у 2008 р. до 7,7 разів у 2009 р., у 2010 р. цей показник дещо зменшився й склав 2,7 раза. Проте в м. Київ цей показник з 1,8 раза в 2008 р. зріс у 2010 р. до 5 разів, в Івано-Франківську за той же період зріс з 1,8 раза до 2,2 раза, а в Донецьку протягом 2008-2010 рр. залишився стабільним (1,7 раза).

Згідно з даними Державного комітету статистики України, Міністерства з питань житлово-комунального господарства України [2], найбільшу заборгованість населення з оплати житлово-комунальних послуг в регіональному розрізі станом на 01 липня 2010 р. зафіксовано в Донецькій (1803,5 млн грн), Дніпропетровській (1664,6 млн грн), Харківській (1238,6 млн грн), Луганській (885,0 млн грн), Одеській (566,9 млн грн), Запорізькій областях (540,7 млн грн), а також в м. Київ (767,1 млн грн) (рис. 1). При цьому по вказаних регіонах у динаміці (порівняно з відповідним показником з початку 2010 р.) спостерігається тенденція зростання цього показника.

Таблиця 1. - Динаміка фактичної собівартості й тарифу на послуги теплопостачання в містах Київ, Донецьк, Івано-Франківськ, Севастополь (листопад 2008 р. - липень 2010 р.)*

Період	Фактична собівартість (без ПДВ), грн/Гкал		Затверджені тарифи на теплову енергію з ПДВ, грн/Гкал		Рівень відшкодування затвердженими тарифами фактичної собівартості	
	населення	комерційні споживачі	для населення	для комерційних споживачів	для населення	для комерційних споживачів
м. Київ (єдиний тариф)						
01.11.2008 р.	179,80	222,81	113,57	205,94	52,6 %	77,0 %
01.03.2009 р.	162,89	376,70	113,57	205,94	58,1 %	45,6 %
01.07.2009 р.	569,93	904,96	160,23	364,85	23,4 %	33,6 %
01.11.2009 р.	253,81	365,55	113,57	676,15	37,3 %	154,1 %
01.03.2010 р.	152,76	396,42	130,60	676,15	71,2 %	142,1 %
01.07.2010 р.	227,98	549,34	130,60	676,15	47,7 %	102,6 %
м. Донецьк (сезонний тариф)						
01.11.2008 р.	219,30	219,30	231,14	412,01	87,8 %	156,6 %
01.03.2009 р.	224,10	274,40	236,25	412,01	87,9 %	125,1 %
01.07.2009 р.	248,30	248,30	236,25	412,01	79,3 %	138,3 %
01.11.2009 р.	317,20	317,20	241,40	412,01	63,4 %	108,2 %
01.03.2010 р.	317,20	482,60	241,40	412,01	63,4 %	71,1 %
01.07.2010 р.	243,70	482,60	241,40	412,01	82,5 %	71,1 %
м. Івано-Франківськ (двоставковий тариф)						
01.11.2008 р.	217,58	296,63	237,53	436,92	91,0 %	122,7 %
01.03.2009 р.	207,12	420,28	256,06	667,21	103,0 %	132,3 %
01.07.2009 р.	205,10	461,56	256,06	579,98	100,0 %	104,7 %
01.11.2009 р.	276,89	542,36	256,06	579,98	77,1 %	89,1 %
01.03.2010 р.	253,54	564,37	256,06	579,98	84,2 %	85,6 %
01.07.2010 р.	215,00	459,71	256,06	579,98	99,2 %	105,1 %
м. Севастополь (двоставковий тариф; з 01.05.2009 р. до 01.11.2009 р. – сезонний)						
01.11.2008 р.	255,52	311,54	83,40	337,60	27,2 %	90,3 %
01.03.2009 р.	175,62	296,08	83,40	468,36	39,6 %	131,8 %
01.07.2009 р.	251,78	469,95	83,40	639,29	39,6 %	113,4 %
01.11.2009 р.	281,80	570,81	83,40	639,29	24,7 %	93,3 %
01.03.2010 р.	240,60	467,64	298,32	639,29	100,0 %	113,9 %
01.07.2010 р.	278,25	518,38	237,24	639,29	71,1 %	102,8 %

*Складена автором за матеріалами офіційних даних Міністерства з питань житлово-комунального господарства України [2]

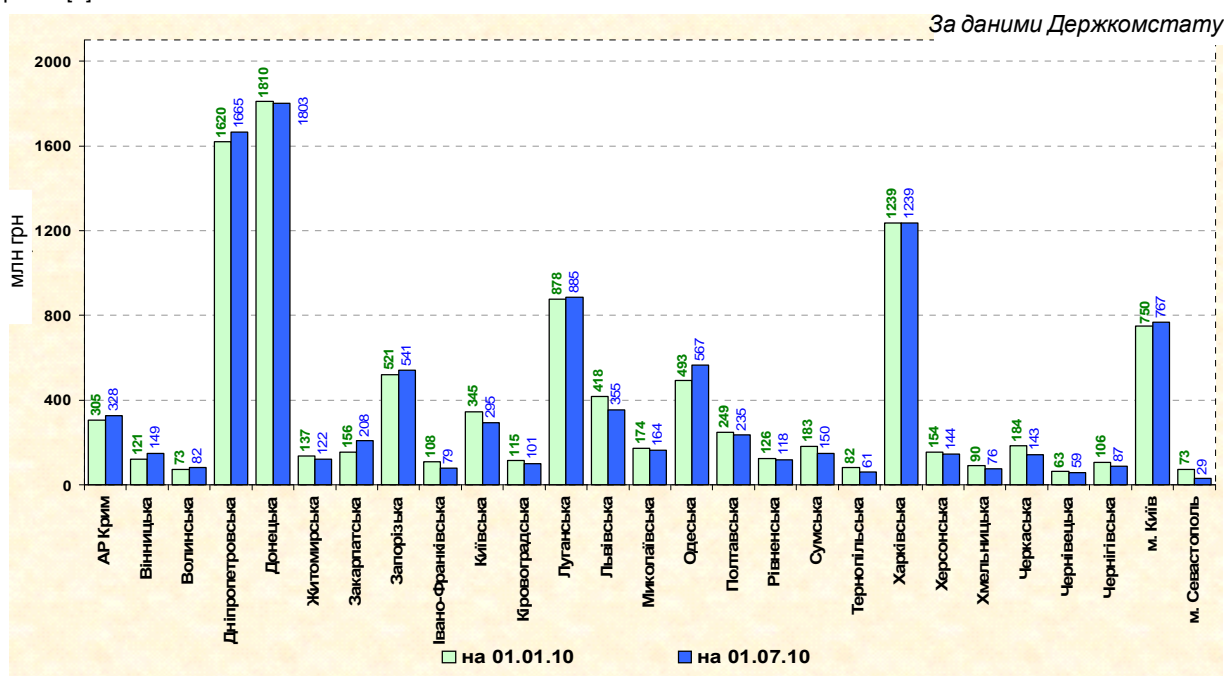

Рис. 1. Динаміка обсягів заборгованості населення з оплати житлово-комунальних послуг по регіонах України станом на 01 липня 2010 р.

У Донецьку спостерігається тенденція до зменшення рівня відшкодування тарифами собівартості послуги теплопостачання на тлі одночасного скорочення

рівня показника оплати послуг населенням та надто високої частки застарілих й аварійних теплових мереж (табл. 2).

Таблиця 2. - Основні економічні показники у сфері житлово-комунального господарства м. Донецька, % *

Показники	2008 р.	2009 р.	2010 р. (програма)
Рівень відшкодування тарифами собівартості житлово-комунальних послуг, у тому числі:			
ККП «Донецькміськтепломережа»	97	78,5	100
КП «Тепломережа»	84,1	65,3	100
КП «Донецькміськводоканал»	78,2	92,8	100
Рівень оплати житлово-комунальних послуг населенням	96,8	96,5	100
Рівень втрат води в мережах (Ф. 1 – водопровід)	43,7	45,5	45,0
Частка застарілих й аварійних мереж, у тому числі:			
теплових	48,8	48,6	48,6
водопровідно-каналізаційних	88,0	88,0	86,0

*Складена автором за даними Програми економічного і соціального розвитку м. Донецька на 2010 рік [12, с. 379]

9 липня 2010 р. було прийнято Закон України "Про Національну комісію регулювання ринку комунальних послуг України" [13], згідно з яким у структурі Кабінету Міністрів України передбачається створення Національної комісії регулювання ринку комунальних послуг України (далі - НКРКП), яка виконуватиме ліцензування господарської діяльності, установлення нормативів для природних монополістів, які централізовано постачають тепло й послуги з водовідведення, визначення тарифів на комунальні послуги для суб'єктів природних монополій, контроль собівартості та відпускних цін на тепло й гарячу воду для котелень (сьогодні це компетенція місцевих рад, а державі, у разі заниження тарифів, доводиться компенсувати різницю між відпускною ціною й собівартістю тепла). Створення НКРКП покликане сприяти підвищенню прозорості механізму формування цін (тарифів) на товари (послуги) суб'єктів природних монополій, наданню (виробленню) комунальних послуг (товарів) належної якості в необхідному обсязі за економічно обґрунтованими цінами й тарифами, а також удосконалити нормативно-правову базу щодо порядку взаємодії суб'єктів природної монополії з іншими суб'єктами господарювання, що діють на суміжних із природною монополією ринках.

2.2. *Розвиток державно-приватного (публічно-приватного) партнерства у сфері ЖКГ України.* В останні роки в Україні, як і в ряді інших країн, спостерігається поживлення наукового інтересу та все більше поширення використання в практиці господарювання такої форми економічного співробітництва, як публічно-приватне партнерство (від англ. *Public-Private Partnership* (PPP) - юридично обов'язковий для сторін контракт між особою приватного сектора та державним органом (органом місцевого самоврядування), за яким приватний партнер зобов'язаний надавати публічні послуги, для чого приватний сектор повинен інвестувати власні ресурси, а також взяти на себе відповідальність за певні ризики надання таких послуг [14, с. 99]). "Публічно-приватне партнерство" ґрунтується на використанні власності, перш за все, державної та комунальної форми, які, з точки зору практики правозастосування зарубіжних країн, сукупно утворюватимуть так звану "публічну власність". Тому термін "публічно-приватне партнерство" змістовно є ширшим, ніж "державно-приватне партнерство".

З прийняттям 1 липня 2010 р. Закону України "Про державно-приватне партнерство" № 2404-VI (далі - Закон) (набув чинності в жовтні 2010 р.) [15], ці відносини між державою та приватним сектором формалізовані як партнерство (співробітництво). Державно-приватне партнерство стало розглядатися як нетрадиційний спосіб організації відносин між державою й бізнесом з метою реалізації проектів у багатьох сферах господарювання [16, с. 7]. Воно сприятиме зростанню інвестицій у виробничу й транспортну інфраструктуру економіки (будівництво та експлуатація доріг, електричних мереж, портів), ЖКГ та дозволить зменшити собівартість проектів, ефективно розподілити ризики, удосконалити менеджмент, поліпшити якість послуг.

16 вересня 2009 р. Кабінет Міністрів України затвердив Концепцію розвитку державно-приватного партнерства в житлово-комунальному господарстві [17]. Її мета - розвиток економічних, правових та організаційних основ реалізації державно-приватного партнерства в ЖКГ. При цьому основними завданнями Концепції є створення передумов для розвитку державно-приватного партнерства в житлово-комунальній галузі; розвиток нових моделей і механізмів залучення приватного сектора до ведення житлово-комунального господарства; визначення шляхів та напрямків удосконалення бюджетної підтримки як чинника стимулювання державно-приватного партнерства в житлово-комунальній галузі.

Численні дослідження проблематики державно-приватного партнерства [18-22] підтверджують, що одним із дієвих чинників забезпечення ефективної діяльності підприємств ЖКГ і розвитку сфери в цілому є партнерство населення, влади та власників. Часто це партнерство стосується звичайних функцій управління (підтримка в нормальному стані житлового фонду та інженерної інфраструктури з постачання електроенергії, водою й теплом). Водночас, як свідчить аналіз практики впровадження принципів й інструментів державно-приватного партнерства у ЖКГ, у питаннях стратегічного характеру, які охоплюють аспекти розвитку міста або регіону в цілому, роль цього партнерства, на жаль, надзвичайно мала. У зв'язку із цим у сучасних умовах функціонування ЖКГ України потрібна певна політична воля органів місцевої влади, щоб узяти на себе виконання функцій активізації державно-приват-

ного (публічно-приватного) партнерства й посилення економічного розвитку, зокрема за рахунок пошуку компромісу інтересів територіальної громади, власників інженерної інфраструктури та мереж, забезпечення їх відповідності стратегічним пріоритетам розвитку міста, регламентованим програмними документами тощо. При цьому пошуку збалансованості інтересів виробників, власників інфраструктурних мереж, споживачів житлово-комунальних послуг і держави (органів місцевого самоврядування), а отже, і реалізації широкого спектра форм державно-приватного (публічно-приватного) партнерства у ЖКГ, зокрема у сфері теплопостачання, традиційно протистоїть специфіка галузевої приналежності комунальних підприємств (їх прийнято відносити до локальних природних монополій, унаслідок чого залучення приватного сектора до розвитку ЖКГ викликає обережне/негативне ставлення суспільства), технологічна розбалансованість галузі, її інвестиційна "непривабливість", а також горезвісна недосконалість законодавчого забезпечення як діяльності вітчизняної комунальної сфери, так і реалізації державно-приватного (публічно-приватного) партнерства.

Висновки

Для підвищення ефективності функціонування комунальних підприємств, мінімізації споживання паливно-енергетичних ресурсів, поліпшення показників якості житлово-комунальних послуг необхідно:

1. Удосконалення процесів тарифоутворення, державної тарифної політики на житлово-комунальні послуги та продукцію й послуги суміжних галузей - природних монополістів-постачальників ресурсів, включаючи впровадження економічно обґрунтованих тарифів на послуги підприємств галузі, що стимулюють енергозбереження.
  2. Реалізація пілотних проектів у ЖКГ на основі державно-приватного партнерства.
  3. Забезпечення інвестиційної привабливості підприємств ЖКГ, сприяння створенню умов для залучення інвестицій у сферу й розвитку альтернативних форм управління (створення товариств співвласників багатоквартирних будинків, служб єдиного замовника, управляючих компаній тощо).
- Перспективи подальших досліджень проблеми пов'язані з вивченням зарубіжного й вітчизняного досвіду державно-приватного партнерства, економіко-правових аспектів та організаційних механізмів, переваг та недоліків, ризиків його реалізації в ЖКГ України, а також із обґрунтуванням пропозицій щодо усунення існуючої недосконалості системи державного регулювання на ринках природних монополій у сфері тепло-, водопостачання та водовідведення, зокрема тарифної політики в цій сфері.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Качала Т. М. Житлово-комунальне господарство в системі міського комплексу / Т. М. Качала. - К. : Наукова думка, 2008. - 416 с.
2. Офіційний сайт Міністерства з питань житлово-комунального господарства України [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.minjkg.gov.ua/index.php?category=tp-stat>.
3. Волынский Г. О некоторых направлениях реформирования жилищно-коммунального хозяйства Украины / Г. Волынский // Экономика Украины. - 2009. - № 8. - С. 78-84.

4. Герасимчук З. В. Формування недержавного сектора житлово-комунального господарства в регіоні : [монографія] / З. В. Герасимчук, Н. В. Хвищун. - Луцьк : Надстир'я, 2007. - 224 с.
5. Молчанова О. В. Проблемы формирования тарифной политики муниципальных образований / О. В. Молчанова // Регион: экономика и социология. - 2006. - № 3. - С. 176-184.
6. Письменна У. Є. Ринки електричної і теплової енергії в Україні: структура, ціноутворення і регулювання / У. Є. Письменна ; НАН України. Ін-т екон. та прогноз. - К., 2008. - 208 с.
7. Полуянов В. Комплексна характеристика методів ціноутворення на житлово-комунальні послуги / В. Полуянов, А. Савенко // Схід. - 2009. - № 9 (100). - С. 40-47.
8. Біла С. Роль держави у реформуванні житлово-комунального господарства України / С. Біла // Вісник національної академії державного управління. - 2005. - № 1. - С. 150-156.
9. Русанов О. Формування нової парадигми розвитку житлово-комунального господарства (економіко-правовий аспект) / О. Русанов // Схід. - 2010. - № 3 (103). - С. 51-56.
10. Солодухин Г. Й. Порядок ценообразования в коммунальном хозяйстве : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.04 / Г. Й. Солодухин ; НАН Украины. Ин-т экономико-правовых исследований. - Донецк, 2010. - 236 с.
11. Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави: національна доповідь / [за заг. ред. В. М. Гейця]. - К. : НВЦ НБУВ, 2009. - 687 с.
12. Програма економічного і соціального розвитку м. Донецька на 2010 рік. - Донецьк : Донецька міська рада, 2010. - 382 с.
13. Закон України "Про Національну комісію регулювання ринку комунальних послуг України" від 9 липня 2010 р. № 2479-VI // Голос України. - 2010. - 22.07. - № 134. - С. 7-9.
14. Черевиков Є. Л. Передумови розвитку публічно-приватного партнерства у сфері житлово-комунального господарства в Україні / Є. Л. Черевиков // Економіка і прогнозування. - 2010. - № 1. - С. 99-110.
15. Закон України "Про державно-приватне партнерство" від 1 липня 2010 р. № 2404-VI // Офіційний вісник України. - 2010. - № 58. - Ст. 1988.
16. Знаменський Г. Державно-приватне партнерство: український варіант / Г. Знаменський // Юридичний вісник України. - 2009. - 26 вересня - 2 жовтня. - С. 7.
17. Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про схвалення Концепції розвитку державно-приватного партнерства у житлово-комунальному господарстві" від 16 вересня 2009 р. № 1184-р // Офіційний вісник України. - 2009. - № 78. - Ст. 2650.
18. Дерябина М. Государственно-частное партнерство: теория и практика / М. Дерябина // Вопросы экономики. - 2008. - № 8. - С. 61-77.
19. Досвід та перспективи впровадження державно-приватних партнерств в Україні та за кордоном / [Б. Винницький, М. Лендзель, Б. Онищук, П. Сегварі]. - К. : К.I.C., 2008. - 146 с.
20. Крютков С. Государственно-частное партнерство в реализации национальных проектов и программ / С. Крютков, О. Иванов // Проблемы теории и практики управления. - 2006. - № 9. - С. 19-27.
21. Молина Е. В. Социально-экономическое развитие региона на основе государственно-частного партнерства / Е. В. Молина // Прометей. - 2008. - № 1 (25). - С. 63-69.
22. Панасенко И. В. Государственно-частное партнерство как форма современного управления жилищно-коммунальным комплексом / И. В. Панасенко // Вісник Донецького національного університету. - 2009. - Вип. 1. - С. 228-236. - (Сер. В: Економіка і право).

© Е. Жданко